

Kristus a duchovní svět

O hledání svatého Grálu

DRUHÁ PŘEDNÁŠKA

Lipsko, 29. prosince 1913

Připomeneme-li si ještě jednou myšlenky ze včerejší úvahy, můžeme je shrnout do slov, že období na počátku našeho letopočtu vykonalo z pokladu své moudrosti všemožnou námahu, aby pochopilo Mystérium Golgoty a že se moudrost při tomto snažení setkala s největšími obtížemi. U tohoto jevu se musíme na chvíli zastavit, neboť by bylo nemožné bez potřebného vysvětlení nepochopení, ke kterému nevyhnutelně došlo, nepochopení toho, co se událo Mystériem Golgoty, tedy bez opravdového pochopení tohoto jevu, uchopit v náležitém světle významnou skutečnost pozdějších staletí, totiž vznik ideje Grálu, o níž právě v naší souvislosti chceme několika slovy pohovořit.

Právě když pohlížíme na nejmoudřejší, nejmódnější směrování období od počátku našeho letopočtu, tedy na gnostiky, tu můžeme ve smyslu včerejší úvahy shledat, jak hluboce pronikavé, velkolepě-geniální byly na jedné straně jejich myšlenky, snažící se postavit Božího Syna do mohutného světového obrazu. Pohlížíme-li však dnes jen na to, co nám již bylo možno o Mystériu Golgoty zjistit z duchovní kroniky časů, tak si přece musíme říci: s pojmy a idejemi gnostiků si nemůžeme počít nic opravdového. A vidíme to obzvláště přesně, pohlédneme-li na mnohé představy, které si vytvořili gnostikové o objevení se Krista v Ježíši z Nazaretu. Tu byli takoví, kteří si, vycházející z gnose, asi řekli: ano, tato Kristova bytost je povznesena nad všechno pozemské, je to bytost mající svůj původ v duchovních říších; taková bytost se může jen po jistou dobu zdržovat v těle, které je tělem lidským, jako bylo tělo Ježíše Nazaretského.

Tito gnostikové, kteří takto mluvili, zachytili ovšem to, co dnes my musíme stále znovu a znovu zdůrazňovat: že je správně, že Kristova bytost po dobu tří let, skutečně dočasně, přechodně, přebývala v těle Ježíše Nazaretského. Sami však tyto gnostikové nedospěli ke způsobu, jak žila bytost Kristova v těle Ježíše Nazaretského. Neboť předně jim nebylo jasné tajemství samotného těla Ježíše Nazaretského; nevěděli, že v tomto těle přebývalo já Zarathustrovo, že tři články těla Ježíše Nazaretského byly takové, že ve svém spojení představovaly substanci lidstva, jež nikdy před tím nebyla na Zemi vtělena. Gnostikové neznali souvislosti celkového vztahu Krista ke dvěma chlapcům Ježíšům. Proto jim připadalo pokaždé neuspokojivé to, co sami mohli říci, nebo přinejmenším připadalo jejich stoupencům neuspokojivé to, co mohli říci o dočasném prodlévání Krista v těle Ježíše Nazaretského. Také způsob narození, toto velkolepé mystérium lidského vývoje, zmínili gnostikové jim vlastním způsobem. Zajisté věděli, že to, co umožnilo, že se Kristus na Zemi objevil, souvisí s tělesným početím. Avšak uvést matku Ježíše Nazaretského ve vztah ke zrození Krista-Ježíše, to jim bylo nemožné. A ti, kteří se o to pokoušeli - a byli i takoví - byli vlastně velmi málo pochopení. Byli

také gnostikové, kteří pro uvedené potíže vůbec popírali tělesné objevení se Krista na Zemi, a měli takovou představu, že před smrtí na Golgotě i po smrti na Golgotě putovalo po Zemi jen tělo zdánlivé, něco takového, co bychom my nazvali tělem astrálním, jež se objevovalo tu či onde, ale nebylo tělem fyzickým.

Protože shledávali potíže v dosažení představy o tom, jak se mohl Kristus spojit s fyzickým tělem, říkali, že se vůbec s tělem nespojil, že by to byla májá, kdyby někdo věřil, že Kristus putoval ve fyzickém těle. Ale ani to se neuznávalo. Vidíme všude, jak se gnostikové namáhali zdolat pomocí svých pojmů a idejí největší záhadu lidského vývoje, jak však na to v určitém smyslu jejich pojmy a ideje přece jen nestačily; ukázalo se, že jsou téměř bezmocnými vůči tomu, co se událo.

Budeme ještě mluvit o způsobu, jakým se vyrovnal Pavel s tímto problémem. Ale bude zprvu dobré ujasnit si, co bylo vlastně příčinou, že takové nepochopení se vůči nám projevuje jako určitá nutnost. Položíme-li si prostřednictvím duchovního bádání řadu otázek a pokusíme-li se je pak zodpovědět, pak si zprvu abstraktně, chtěl bych říci, ujasníme, co se zde vlastně událo.

Můžeme se například otázat: když bylo období Krista Ježíše tak málo s to pochopit jeho bytost, bylo snad toho schopno jiné časové období? Přeneseme-li se do duší lidí různých časových období, tu ovšem dojdeme jako duchovní badatelé k podivuhodnému výsledku. Můžeme se zprvu vžít do duší velkých učitelů prastaré Indie, kultury indické, jež byla první kulturou doby poatlantské. Stojíme zde, jak jsme častěji zdůraznili s nehlubším obdivem k obsáhlé a hluboké, všude jasnovidným pohledem proniknuté moudrosti svátých indických Řišiů staré doby. Víme, že do duší těchto velkých učitelů své doby pronikala světová tajemství, která se pozdějším dobám pro poznávání moudrosti ztratila. A pohroužíme-li se jasnovidným vědomím, jak jen to je možné - do duše některého z těchto velkých učitelů staré Indie, pak si musíme říci: kdyby to bývalo možné, že by se Kristova bytost objevila na Zemi tenkrát mezi těmito svátými Řišii, pak by byla moudrost těchto Řišiů v nejvyšší míře s to pochopit bytost Kristovu. Nebylo by zde žádných obtíží, neboť oni věděli, oč se jedná. A poněvadž tak významné jevy jako ty, které jsem právě charakterizoval, nelze vlastně správně vyjádřit abstraktními slovy, dovolte mi, moji milí přátelé, abych užil obrazu.

Řekl bych: svatí Řišiové staré Indie byli by, vnímající zář moudrosti, svět oživující moudrosti Loga v člověku, byli by tomuto Logu přinášeli Obětní kadidlo, symbol uznání božství, které je tvořivě činné v lidské sféře. Avšak tato Kristova bytost nemohla v oné době nalézt žádné tělo. V oné době nebyla by bývala těla pro to vhodná. Tak se nemohla - důvody pro to uvedeme později - objevit v době, kdy zde byly všechny vlohy k jejímu pochopení.

A jdeme-li dále a pohroužíme se do duší staré kultury Zaráthustrovy, pak můžeme říci: duše v oné době nebyly sice již vybaveny oněmi vznešenými vlohami praindické kultury, avšak byly by pochopily, že Sluneční Duch se rozhodl obývat lidské tělo a byly by schopny pochopit duchovní sluneční podstatu této události. Když bych měl opět mluvit obrazně, musel bych říci: Zaráthustrovi žáci by oslavovali svého Slunečního ducha přítomného v člověku zářícím zlatém, symbolem moudrosti.

A postoupíme-li ještě dále do chaldejsko-egyptského kulturního období, tu vidíme, že možnost pochopit Krista Ježíše se opět zmenšila. Tato možnost by však nebyla tak nepatrná jako ve čtvrtém poatlantském kulturním období, v období řecko- -latinském, kdy ani gnose nebyla dostatečně silná, aby tento jev pochopila. Byli by porozuměli tomu, že se zjevila hvězda z duchovních výšin a zrodila se v jednom člověku, byli by tedy dobře pochopili

božsky-duchovní původ, ležící v mimozemských sférách a byli by obětovali myrhu. A pohroužíme-li se do duší těch, kteří přicházejí, jak líčí bible, z Východu jako tři Mágové a kteří jsou opatrovateli pokladů moudrosti pocházejících ze tří poatlantských kulturních období, tu je nám v bibli samé naznačeno, že v tom, že se tito tři Mágové objevují alespoň při narození dítěte Ježíše, je ještě určité porozumění. Jedno je nám ovšem nápadné, to, nač se dnes snad nejméně myslí: že právě vzhledem k těmto třem Mágům je bible ve zvláštní situaci. Neboť nechce nám bible říci: to jsou tři význační mudrci, kteří pochopili již při narození, o co se jednalo? Avšak mohli bychom se otázat: kde zůstávají potom tito mudrci? Co vlastně povstalo z jejich moudrosti? Máme vůbec něco, co by bylo možno odvodit z moudrosti těchto tří mudrců z východu pro porozumění objevení se Krista? Jak řečeno, má to být vzneseno jen jako otázka. Patří to k mnoha otázkám, které ve vztahu k bibli musí být zajisté vzneseny a jež budou významnější, než veškeré pedantické kritiky bible devatenáctého století.

A přejdeme-li nyní do čtvrtého poatlantského období, tu můžeme o něm říci jedno: nyní je zde tělo, do něho se může vtělit Kristova bytost. Toto tělo zde nebylo v první, druhé, poatlantské době. Nyní je však zde. Avšak nyní nemají možnost pochopit to, co se děje, opravdu to proniknout hloubáním. Podivuhodný jev, že? Neboť nic jiného tu nepředstupuje před naši duši, než skutečnost, že se Kristus objevuje na Zemi v době, jež je nejméně schopna mu porozumět. A pohlédneme-li na další období a máme-li na zřeteli zvláště úsilí, které bylo vynaloženo v následujících staletích pro pochopení bytosti Krista Ježíše, nacházíme nekonečné teologické spory. Nukonec shledáme ve středověku ostře ohraničené rozdělení vědy a víry, to znamená, úplné zřeknutí se vědění o bytosti Krista Ježíše - nemluvě ani o době nové, která zůstává až po naše dny vůči tomuto zjevu bezmocná. Tedy podivuhodný jev! Kristus se zrodil právě v oné době, která je nejméně schopna mu porozumět. A kdyby ve vývoji lidstva záleželo na tom, aby Kristus mohl působit na Zemi skrze porozumění lidských duší, pak by to s tímto působením, musíme říci, dopadlo vskutku špatně. Snad bychom mohli říci, je to asi vyjádřeno radikálně, ale aby nedošlo k neporozumění, použil bych přece těchto slov: pro toho, jenž z hlediska duchovědeckého pohlíží na teologický duchovní vývoj, týkající se objevení se Krista, vyvstává dojem, jakoby si tento teologický vývoj předsevzal přispět pokud jen lze k tomu, aby navrhl samé překážky k porozumění Kristově bytosti. Neboť se zdá, jakoby se tato teologická učenost ve svém průběhu stále více a více vzdalovala tomuto porozumění. Je to vyjádřeno poněkud radikálně, ale ten, kdo se snaží pochopit smysl tohoto radikálního výroku, ten již přijde na jeho hlubší význam.

Odhalování takto vyslovené záhady není však v zásadě vůbec lehké a přiznávám se vám, že jsem v průběhu doby musel zkusit nejrůznější cesty duchovního bádání, abych tuto záhadu objasnil. Je nasnadě, že - z nedostatku času - se o těchto rozličných cestách nemůže hovořit. Avšak jednu z těchto mnohých cest bych dnes rád uvedl. Je to cesta, která nás v době okolo počátku našeho letopočtu přivádí do velmi podivuhodného projevu duchovního života, totiž k objevením se Sibyl.

Tyto Sibyly jsou podivuhodné jevy, mající nanejvýš zvláštní prorocký charakter. Zevní věda ani nemůže zjistit, ze které řeči pochází slovo Sibyla. A pohlédneme-li nejprve na to, co se uvádí dosti obsírně v zevních dokladech o Sibylách, můžeme říci, že již na počátku života Sibyl můžeme zaznamenat nanejvýš podivuhodný jev. Asi od 8. století před Kristem a následně dále, setkáváme se v Erythreji v Iónii s prvním sídlištěm Sibyl, z něhož první Sibyly takřka vysílaly do světa svá mnohá prorocství, prorocství, která, jak jsou již zevně dochována tradicí, svědčí o tom, že tyto výroky Sibyl pocházejí z podivuhodných hlubin lidské bytosti a duševního

života. Jakoby z chaotických hlubin duševního života těchto Sibyl dere se ven všelicos o tom, co chtějí říci o budoucnosti zemského vývoje tomu či onomu národu, v první řadě zejména co musejí říci hrozného nebo také někdy dobrého. Vzdáleno všemu, co my označujeme jako uspořádané myšlení, jakoby to vyvěralo z chaotických hlubin duše, dere se ze Sibyl, co říkají, takže je téměř nikdo nepřeslechne. A když je člověk dodatečně zkoumá prostředky duchovní vědy uvidí, že předstupují před lidstvo s produ- chovnělým fanatismem a chtějí lidem vnutit to, co musejí říci. Sibyla nečeká, až je otázána, jako třeba řecká Pýthie se svými prorocstvími, nýbrž přichází tam, kde se shromažďuje lid a jakoby násilně vnučovány zaznívají výroky Sibyl o lidech, národech, zemským obdobích. To, že se Sibylы vyskytují v Iónii, je jev pozoruhodný, jak jsem řekl; neboť v Iónii vzniká zároveň řecká filosofie, ona moudrost, která od Thalety a Aristotela až do doby římské pochází právě z uspořádaného lidského duševního života, z toho, co je protikladem chaosu, co vyhledává z duševního života všechno to, čeho může být dosaženo srozumitelnými, jasnými pojmy. Z Iónie pochází filosofie srozumitelnosti, jasnosti, mohli bychom říci filosofie nebeská, jež byla převzata Platonem. A jako její stíny objevují se Sibylы se svými duchovními výplody vyvěrajícími z duševního chaosu, výplody, které mnohdy jasně zvěstují to, co se pak vyplní, mnohdy ale také to, co musí být jejich stoupenci zfalšováno, má-li se mluvit o vyplnění.

A pak vidíme dále, jak doprovázející jakoby stín moudrosti I ivrté poatlantské kulturní období, šíří se podstata Sibyl přes Kecko a Itálii. Vypráví se nám o nejrůznějším druhu Sibyl a vi- . hrne, jak se podstata Sibyl šíří až do Itálie. Poznenáhlu přichází působení Sibyl do doby, v níž se objevuje Mystérium Golgoty. Vidíme pak, jak jejich působení ovlivňuje římské básníky, jak vstoupilo až do básní Vergiliových a jak se lidé duchaplné mysli pokoušejí uspořádat svůj život podle výroků Sibyl.

Jak mnoho se dalo na to, co je podáno ve výrocích Sibyl, vidíme na tak zvaných Sibyliných knihách, v nichž lidé hledají radu. A vidíme také opět v zevním světě, v souvislosti s výroky Sibyl, jak se pozoruhodně chaoticky směšuje duchaplnost s něčím zcela klamným. A pak vidíme, jak zasahuje tato podstata Sibyl až do křesťanství. Zaznívá to k nám ještě z písně Tomáše z Celana:

Dies irae, dies illa solvet saecium in favilla teste David cum Sibylla!
Alla - aolvat sacculum in favil teste Davida cum Sibylla.

Den hněvu, o den, který vede ke zničení tohoto věku podle svědectví Davida, tak jako Sibylы.

Tedy až do doby rozvoje křesťanství hledí stále mnozí velcí duchové k Sibylám s jejich výroky směřujícími zvláště k tomu, co se vztahuje ke zničení dosavadního a k nástupu nového světového řádu. Můžeme tedy říci, že po mnohá, mnohá staletí, ba dokonce celým čtvrtým poatlantským obdobím a jeho odleskem v pátém období, i když nepatrně, se nám ve vývoji lidstva objevují Sibylы. Jen ten, kdo podléhá vlivu racionalistických představ přítomnosti a nechce se o tyto věci zajímat, může přehlédnout, jak hluboký vliv měly právě tyto Sibylы na svět, v němž se šířilo křesťanství. Co se dnes podává jako dějiny, zvláště jedná-li se o věci duchovní podstaty je - jak jsem již častěji uvedl - v jistém smyslu „fable conve nue“. Mnohem více než si myslíme, byly představy nejširších vrstev lidu až do pozdních staletí ovládnány tím, co pocházelo od Sibyl. Je to podivuhodný, záhadný zjev čtvrté kultury po atlantské, tento svět Sibyl.

Nás musí zajímat to, co se vlastně odehrává v duších těchto Sibyl. Takové věci musíme opět vydobýt pomocí duchovního poznání z toho, co je takřka zakryto vrstvou materialistické kultury, co ale v daném stavu nelze použít, nýbrž musí být obnovit prostředky duchovního bádání naší doby. Ale přesto smíme upozornit na to, že podstata Sibyl nebyla v minulých dobách nepřilíh od nás vzdálených zapomenuta tak, jako je to nyní v době dnešní. A existuje, řekl bych, důležitý doklad, který nás odkazuje na zachování významnosti podstaty Sibyl.

Na tento doklad nepohlížíme vždy jen pokud jde o tuto významnost, ale on zde je a měl by podnítit lidi k přemítání. Je obsažen ve velkolepém díle Michelangelově, ve kterém znázorňuje na neobyčejných obrazech Sixtinské kaple nejen vývoj Země a lidstva, nýbrž znázorňuje také proroky a Sibyl. A neměli bychom, pozorující tyto obrazy, pominout způsob jakým Michelangelo tyto Sibyl znázorňuje, zvláště jak odlišuje proroky a Sibyl. Neboť pozorováno zcela nezávadně, projevuje tento kontrast něco z toho, co můžeme poznávat znovu pomocí duchovní vědy, poznávat mnohá tajemství čtvrtého poatlantského období, do něhož spadá Mystérium Golgoty.

Tu vidíme zprvu v podivuhodném uměleckém díle znázorňující proroky: Zachariáše, Joela, Izaiáše, Ezechiela, Daniela, Jeremiáše a Jonáše. A do této řady proroků jsou postaveny Sibyl: perská, delfská, erythrejská, libyjská a kumská. Pohlížíme-li na proroky, vidíme, že všichni mají více méně něco z rysů, které nám jsou nápadné hned u Jeremiáše, ale zvláště význačně se projevují u Zachariáše: lidé hluboce zamyšlení, zahloubaní většinou do knih nebo něčeho jiného, přijímající klidně s vyrovnanou duší to, co čtou nebo co jinak vnímají. To co žije v duši klidně, to vidíme ve tváři těchto proroků. Malou výjimkou je Daniel, ale jen zdánlivě, který sedí před knihou opřenou o záda chlapce a který má v ruce jakési psací náčiní, aby to, co četl, přepsal do jiné knihy: jemný přechod od přemítavého vnímání světových tajemství k vytváření písemné formy, zatímco ti ostatní v přemítání setrvávají a s trpělivou, klidnou duší jsou zcela oddáni světovým tajemstvím. Na všech vidíme - a to si musíme pamatovat - že jsou ponořeni do toho, co je nadpozemské, že jejich duše spočívá v oblasti Ducha. A pokouší se z Ducha vysvětlit vznik lidstva. Na nich vidíme, že jsou se svými myšlenkami mimo to, co je bezprostředně obklopuje, mimo to, co žije v lidských vášních a fanatismu a ve vytržení, extázi, jež pochází z fanatismu a z lidských vášní; vidíme, že jsou povzneseni nejen nad to, na co člověk pohlíží, nýbrž i nad to, co v sobě prožívá, pokud je člověkem na Zemi. To je to velkolepé na Michelangelově zobrazení proroků.

Pak obrátíme svůj zrak na zobrazení Sibyl. Nejdříve tu stojí perská Sibyl vedle proroka Jeremiáše, nápadně se odlišující od přemítavého Jeremiášova postoje. Jakoby to, co se právě dozvěděla, chtěla lidstvu vnutit, tak pozvedá ruku. Jakoby po vzoru špatných řečníků chtěla bezprostředně vši mocí ukázat to, co chce říci a jakoby nemohla vůbec nic jiného, než díky své fanatické vášnivosti nechat do své pozvednuté ruky vplynout to, co chce říci, o čem chce přesvědčit celé lidstvo.

Pak pohledíme na Sibylu erythrejskou. Zde tušíme, jak je spojena s tím, co může k člověku přistupovat z tajemství zemských živlů. Nad hlavou má lampu, kterou pomocí pochodně zažehuje nahý chlapec. Jak můžeme to, co chceme vyjádřit, vyjádřit srozumitelněji: Tu rozněcuje lidská vášeň to, co by z nevědomých duševních sil chtěla vši silou lidstvu vštípit jako proroctví. Proroci jsou ve svých duších oddáni pravěčnosti Ducha. Sibyly jsou uchvacovány vším pozemským, pokud se toto pozemské projevuje svou duchovně-duševní podstatou.

Delfská Sibyla nám to ukazuje zcela zvláštním způsobem, když pozorujeme, jak dokonce vlající její vlasy, povívány vánkem k jedné straně, jak tento vítr vane i do jejího modravého závoje, takže vděčí elementu vzduchu za to, co má říci.

V tomto vánku, který pohybuje jejími vlasy i závojem, se nám projevuje to, co tehdy Země chtěla vyjevit mocně přemlouvajícími ústy této Sibyl. Potom Sibyla kumská: ta mluví polootevřenými ústy, jakoby žvatlala. Jakoby se zajímala při vyslovování proroctví vycházejícího z nevědomí, tak se nám jeví Sibyla libyjská, jakoby se kvapně ohlížela a chtěla uchopit něco, v čem by mohla číst tajemství - něco takového! Všechno je u těchto Sibyl, abych tak řekl, oddáno bezprostředními zemskému elementu.

Mnohé bylo právě v oné době svěřeno takovým dokumentům, kde se to, co bylo potřeba sdělit, jak to zajisté bylo pro onu dobu samozřejmé, mohlo mnohem lépe vyjádřit v malířství, v umění, než v době pozdější, kdy nám musí sloužit více pojmy, ideje.

Jaká je tedy zvláštní přirozenost těchto Sibyl? Čím jsou vlastně? Co znamená jejich proroctví? Musíme hluboko, řekl bych vniknout do tajemství vývoje lidstva, chceme-li vybadat, co se děje v duších těchto Sibyl.

Otažme se proto ještě jednou: proč by mohli staří indiští Řišíové s jejich, nám téměř nedostupnou moudrostí, tak lehce pochopit Krista Ježíše? Nuže, je to prosté, ale pravdivé: poněvadž měli právě tu potřebnou moudrost a pojmy, které se již čtvrtému poatlantskému kulturnímu období nedostávaly. Měl vše to, po čem marně toužili například gnostikové a také jejich protivníci a apoštolští Otcové, jak jsou nazýváni. Vše to měli ale jakým způsobem? Nikoli jako vypracované ideje, ne jako něco, co si, podobně jako Platon a Aristoteles, vydobyli v idejích, nýbrž jako vniknutí, jako inspirace, jako něco, co před nimi všemocně stálo jako konkrétní inspirace. Jejich astrální tělo bylo uchopeno tím, co proudilo z vesmíru a z působnosti kosmu přecházely do jejich astrálního těla pojmy, které by jim pak byly mohly vykouzlit před duší bytost Krista Ježíše. Mohli bychom říci, že to bylo lidem dáno; lidé si to nevydobyli, jakoby to vytrysklo z hlubin astrálního těla. A s překrásnou jasností to začalo planout z astrálního těla svátých Řišíů a jejich žáků a vlastně i z celé staroindické kultury, jako první kultury

doby poatlantské. A to se stále zmenšovalo, bylo to však ještě přítomno ve druhém i třetím poatlantském kulturním období a jako pozůstatek se dochovalo do čtvrtého poatlantského kulturního období. Ale jak? Jako jaký pozůstatek?

Kdybychom zkoumali, jak tomu bylo ještě ve třetím poatlantském kulturním období, zjistili bychom, že alespoň ti lidé, kteří se povznegli k výšinám své doby - a tehdy bylo, vyjádřeno procenty, mnohem více vzdělaných lidí než dnes měli pojmy o vztazích mimozemského světa, o tom, co bylo symbolizováno hvězdným nebem. Mohli číst tajemství světového bytí v pohybu hvězd. Kdyby se byl Kristus Ježíš objevil na Zemi ve třetím poatlantském kulturním období, byli by lidé zajisté z hvězdného písma poznali, o jaké vztahy by vzhledem k němu šlo. Avšak byl to nutný osud, jehož zásady jsme vzhledem k vývoji lidstva zdůraznili častěji, že totiž v lidských astrálních tělech stále víc a více slábl dar, mít pomocí živých obrazů souvislost se světovými tajemstvími. Tyto obrazy stávaly se stále chaotičtější a zmatenější. To co přicházelo tímto způsobem do lidské duše, bylo stále méně důležité - neříkám že by to vůbec skutečnost nevystihovalo, nýbrž bylo to stále méně a méně důležité - stále méně rozhodující pro poznávání vlastních světových tajemství.

A tak došlo k tomu, že vzniklo dvojí: *na jedné straně* svět pojmů, řekněme svět Platonův a Aristotelův, svět idejí, mohlo by se říci duchovní svět jaksi přetříděný, duchovní svět mající v sobě již jen málo z Ducha, uchopený bezprostředně samotným Já a nevycházející již z astrálního těla. Neboť to je charakteristické pro řeckou filosofii, že se v ní poprvé Duch projevuje skrze já, jak se může projevit skrze toto já v pojmech sice zcela jasných, ale vlastnímu duchovnímu životu přeci vzdálených. Jenomže řecký filozof, na rozdíl od filozofa novější doby, ještě cítil, že myšlenky pocházejí z duchovního věta, kdežto novější filozof se nutně stal člověkem pochybujícím, skeptikem, protože již nepocituje živou souvislost svých myšlenek a světových tajemství. Schopnost říci si v novější době: to, co myslím, myslí ve mně světový Duch - tato schopnost zeslábla. Musíme již, jak jsem se pokusil vylíčit v knize „Práh duchovního světa“, dojít k tomu meditací, získat důvěru k myšlení, důvěru k vytváření pojmů a idejí, která byla bezprostředně dána řeckému filozofu, neboť měl odvalu považovat svoje myšlenky za myšlenky světového Ducha samého. To byla jaksi nejzvěnější vrstva světového Ducha, co bylo dáno řeckou filosofií lidstvu, avšak tato vrstva byla přeci ještě proniknuta oživujícím životem světového Ducha; to lidé cítili. *To druhé*, co zůstalo ze starých dob, bylo to atavistické, byla to věc dědičnosti. A to do jisté míry přetrvávalo nejzřetelněji v proroctví Sibyl, které jaksi z chaosu svého světa ještě jednou nechaly povstat síly lidské duše, jež působily ve druhém a třetím poatlantském období harmonicky a které nyní přinášely jen zmatená proroctví.

Předpokládejte nyní zcela hypoteticky, což si snad můžeme v souvislostech, kterými se zabýváme dovolit, co by se stalo, kdyby žádný Kristus nepřišel a nebyli by také žádní řeční filozofové. Pak by lidstvo muselo nadále žít s tím, co by mělo jako dědictví, s tím, co již ve čtvrtém poatlantském období došlo ke stupni „si- bylismu“. Pomyslete, že by se toto dále vyvíjelo na Západě, bez podnětu Kristova, bez filosofie a bez vědy, která na ní spočívá. Pak by ve vaší představě povstal duchovní chaos Západu, to, co by bývalo mohlo nastat bez Krista a bez filosofie, co by bývalo muselo vzniknout z toho, co se dělo v duších Sibyl. Avšak síly působí dále. A zkoumáme-li pomocí duchovní vědy právě tuto živelnou sílu, kterou takřikajíc promlouvají v bezprostředním okolí Země žijící duchovní mocnosti větru, vody a ohně, a zkoumáme-li, jak by se uhnízdily v lidské duši, zkoumáme-li zejména sílu s jakou by se

zmocnili lidských duší duchové větru, ohně, vody a země, tu teprve získáme představu o tom, jak sice harmonie a řád odstoupily od starého způsobu, jímž byl svět poznáván a který zde byl v prvním, druhém a třetím poatlantském období, avšak jak by byly ještě tyto síly v lidské duši setrvaly. Lidské duše by neměly již schopnost vytvořit souvislost s velkými jevy kosmu, za to však s duchy větru, duchy ohně a tak dále, zvláště s družinou přízraků a démonů, u které by se ukázalo, že se oddělila od velkých světových souvislostí. Lidé by se dostali zcela do moci elementárních bytostí; učitelé lidí by se byli stali učitelé na způsob Sibyl a síla by byla tak mocná, že by byla trvala až do dnešní doby a až do konce zemských dnů.

A otázeme-li se: čím tomu bylo zabráněno? Kdo způsobil, že tato síla byla postupně oslabena, síla, která je nám zřejmá u Sibyl? Pak musíme odpovědět takto: Je to Kristus, jenž se Mystériem Golgoty spojil s aurou Země a který v lidských duších zničil sibylské síly, odňal jim sílu Sibyl.

A tak zříme, stojíce na půdě duchovní vědy, podivuhodnou skutečnost, že lidé svojí moudrostí z Kristova podnětu mnohé nepochopí; pojmy a ideje se ukazují jako dost bezmocné. Avšak pokud jde o Kristův podnět, nejedná se zprvu o to, aby vstoupila do světa jako nauka; zde jde o charakter celé události, o to, co vyplynulo jako bezprostřední podnět z Mystéria Golgoty. A to nemusíme hledat jen v tom, co lidé říkají, hledat v tom, čemu lidé rozumějí, nýbrž v tom, co se děje, co se vykonává pro lidské duše. A jeden z těchto činů, boj Krista, jenž se spojil s aurou Země, boj proti „sibylství“, tento čin, jsem vám chtěl vylíčit v dnešní úvaze.

Tak Kristus opravdu uskutečnil soud. Ti, kteří chápali materialisticky, že Kristus po svém zmrtvýchvstání opět brzy přijde, ti tomu neporozuměli správně. Lidské pojmy tehdejší doby však nedostačovaly k pochopení těchto věcí. Avšak v tom, co se tu tak chaoticky projevilo jako ideje o opětném příchodu v brzké době, žila pravda, ta pravda, že se Kristus objevil na úrovni, kterou zevně připravoval Pavel, jak zítra uvidíme, především se však objevil v oblasti ležící za smyslovým světem, v oblasti, kde se odehrává boj Krista a Sibyl, boj duchovní. Musíme odhrnout závoj, ve kterém se nám na fyzické úrovni ukazuje šíření křesťanství. Musíme pohlédnout za fyzickou úroveň na onen duchovní zápas, kde je z duší vyháněno, co by jinak bývalo muselo ve svém chaotickém charakteru dospět ke stále větší a větší síle. A nesprávně chápe tento jedinečný čin již ten, kdo neuznává, že tímto metafyzickým činem bylo Kristem vykonáno pro lidstvo něco nekonečně významného.

Kdo ale byli ti, kteří mohli alespoň něco, ba mnoho, vykonat pro pochopení tohoto činu? Ti, kteří byli nadáni jistou inspirací nebo byli nadáni vnímat projevy duchovního světa, ti, kteří napsali evangelia, a Pavel. Zjevení, kterých se dostalo evangelistům a Pavlovi, budeme posuzovat ještě i po jiné stránce. Nyní si ale všimněte, jak Pavel jaksi stojí uprostřed světa, v němž se něco děje i bez jeho slova, i bez toho, čím mohl, svým mocným, plamenným slovem, podpořit porozumění Mystériu Golgoty. Ale máme přece, a to mi dovoluťe vyslovit na konci dnešní úvahy, právě máme-li na zřeteli onen jev, který jsem nyní charakterizoval jako boj Kristův proti Sibylám, vůči Pavlovi pocit, který bych vyjádřil asi těmito slovy: u Pavla se zdá, jakoby v jeho slovech, která čteme, bylo daleko více, jakoby síla, která na něho přešla při události u Damašku, si skrze něj razila cestu ke svému projevu a jakoby jím pronikal do lidstva určitý tón, který je zcela protichůdný prorockému tónu Sibyl; jakoby u Pavla pokračovalo něco z tónu starých proroků, které tak krásně zobrazil ve svých postavách Michelangelo. Řekl jsem, že Sibyly měly něco, co vycházelo z podstaty zemských živelů, co by v nich nebylo mohlo být, kdyby k nim nebyli promlouvali elementární duchové Země. U Pavla je tu něco podobného,

čeho si všimla zvláštním způsobem i na zevní svět orientovaná věda, ovšem zcela exoterně, co však člověka, lze říci, přímo udivuje, pohlíží-li na to duchovněvědecky.

I Pavel určitým způsobem čerpal z podstaty zemských živlů, avšak ze zvláštní oblasti této podstaty. A můžeme teologicky - racionalisticky - abstraktně Pavlovi samozřejmě zcela dobře rozumět, když nebere v úvahu to, co chci nyní říci, co se nemůže ze stanoviska na zevní svět orientované vědy vysvětlit; můžeme jej zcela dobře vykládat, chceme-li Pavla pochopit pouze z hlediska běžné rozumovosti., Chceme-li však pochopit, co v Pavlovi žilo duchovního, spirituálního a co je uloženo jaksí mezi jeho slovy, chceme-li pochopit, proč pocítujeme v jeho slovech něco, co se podobá prorocství Sibyl, avšak u něho vycházejícího z dobrých elementů zemského vývoje,

40

pak je třeba vzít v úvahu jev, který je odpovědí na otázku: jak daleko dosahuje svět Pavlův? Jak je Pavlův svět ohraničen? A to podivuhodné, co obdržíme jako odpověď, je: Pavel se stal velkým v tom světě, kam až dosahuje kultura olivovníku. Říkám něco zvláštního, vím to; avšak uvidíme, že tato zvláštnost se určitým způsobem rozřeší, až se zítra trochu přiblížíme k postavě Pavla. Země je i zeměpisně plná tajemství. A oblast Země, na níž se daří olivě, je jiná než ta, kde se daří dubu nebo olši. A člověk jako fyzická bytost ve fyzickém ztělesnění je ve spojení s elementárními duchy. Jinak to ševelí a šumí a vlaje .1 žije ve světě olivy než ve světě dubu nebo jasanu nebo tisu. A chceme-li pochopit souvislost bytosti Země s bytostí člověka, potom není zbytečné zaměřit pozornost i na takové zvláštnosti jako je ta, že Pavel kráčí po Zemi se svým slovem právě tak daleko, kam sahá oliva. Pavlův svět je světem olivy.